

flere andre lignende Samlinger findes i Biblioteket paa Trolleholm, og den store Brinkmann'ske Haandskriftsamling, som tilhører Grev Trolle-Wachtmeister paa Trolle-Ljungby. I denne sidstnævnte Samling findes Mængder af Breve fra fremstaaende Danske.

Foruden Skaane har det hidtil foretagne Registreringsarbejde paa svenske Herregaarde omfattet Halland og Smaaland. Paa de hallandske Gaarde fandtes intet af nævneværdig Betydning, i Smaaland er foreløbig kun registreret Samlingerne paa Professor Stephens' gamle Ejendom, Husaby. Den af ham efterladte Haandskriftsamling indeholder adskillige Danica, bl. a. vigtige Afskrifter af de gamle danske Landskabslove og Mængder af Breve fra danske Videnskabsmænd.

Jævnside med de her omtalte Foretagender har Kommissionen i de forløbne Aar fortsat Registreringen i udenlandske Biblioteker. I Tyskland er i 1922 Bibliotekerne i Weimar, Gotha og Jena blevet undersøgt. I Universitetsbiblioteket i Jena fandtes ved denne Lejlighed et herhjemme ikke tidligere kendt Haandskrift af Gram, indeholdende en kritisk Oversigt over danske Historikere og deres Værker, bl. a. en Række Betragtninger over Holbergs Betydning som Historiker. 1927 registreredes i Statsbiblioteket i Berlin de mange Danica i den Darmstädter'ske Autografsamling og de danske Breve i Brødrene Grimms efterladte Samlinger. Desuden er paabegyndt Gennemgangen af den omfangsrige Manuskriptsamling i Statsbiblioteket i München, hvor foreløbig en stor Specialsamling, »Collectio Camerariana«, der stammer fra den tyske Diplomat og politiske Skribent Ludwig Camerarius, er blevet registreret. Samlingen indeholder en lang Række Aktstykker vedrørende Danmarks Deltagelse i Trediveaarskrigen og Krigen mellem Danmark og Sverige 1643—45 samt en Del originale danske Breve, bl. a. fra Christian IV, Tycho Brahe og Thom. Bartholin. Endelig er i 1924 Universitetsbiblioteket i Genève blevet undersøgt, og de Dele af den derværende store Roger-Reverdil'ske Samling, der har Betydning for dansk Historie, registreret.

Lauritz Nielsen.

Videnskabernes Selskabs Kommission til Undersøgelse af de i dansk Privateje bevarede Kilder til dansk Historie har siden sidste Omtale her i Tidsskriftet (9. R. IV 201) udsendt Beretninger om sin Virksomhed i Aarene 1925—27.

Kommissionens Sammensætning er stadig den samme. Prof.

Aage Friis er Formand og Medlemmerne fhv. Rigsarkivar Kr. Erslev, fhv. Overbibliotekar, Lektor H. O. Lange og Prof. Joh. Steenstrup, medens Raadstuearkivar Axel Linvald er Sekretær. Derimod har Arbejdsudvalget mistet et af sine virksomste Medlemmer, Kammerherre Baron J. Wedell-Neergaard, som 4. Januar 1926 afgik ved Døden, og er derefter bleven suppleret med Hofjægermester, Lensgreve Bent Holstein-Holsteinborg, MF. I nogen Grad har Kommissionen udvidet sin Virksomhed, idet Videnskabernes Selskab 3. December 1926 har givet den Bemyndigelse til — for saa vidt Arbejdet med de indenlandske Arkiver og Biblioteker levner den Tid og Midler — ogsaa at undersøge udenlandske Privatsamlinger, som indeholder Papirer, efterladt af høje Statsembedsmænd og andre, der har spillet en Rolle i Landets Historie. Som det er blevet understreget i de tidligere Meddelelser, fremhæver ogsaa de senere, at Kommissionen hos saa godt som alle Arkivbesiddere, Godsejere og andre, har fundet fuld Forstaaelse for sit Arbejde og Villighed til at imødekomme alle Ønsker. Da det jævnlig vil være vanskeligt for den at finde det rette Tidspunkt for sin Indgriben — Ejerskifter, Dødsfald etc. kommer undertiden først til dens Kundskab, naar den gunstige Lejlighed er gledet forbi — har Kommissionen sat sig i Forbindelse med Kredse, som i særlig Grad ejer Betingelser for i denne Henseende at bistaa den. Det danske Sagførerraad har saaledes i sit Medlemsblad optaget en Meddelelse om Kommissionens Formaal og Virksomhed, medens Sekretæren ved et Møde i Godsforvalterforeningen har haft Lejlighed til at give Oplysninger om dens Bestræbelser.

I Løbet af de tre Aar er følgende Arkiver bleven undersøgt: Frijsenborg, Fusingø, Gaunø, Gjorslev, Glorup, Giesegaard og Gram, Holckenhavn, Hvedholm, Knabstrup, Lerchenborg, Lindenberg (og Ahrensborg ved Hamburg), Løvenborg, Moesgaard, Nørre Vosborg, Rathlousdal, Ryegaard, Steensgaard paa Langeland, Tjele, Torbenfeldt, Valdemars Slot, Vemmetofte og Voergaard. Ved Kommissionens Omsorg er desuden bleven ordnet og registreret en Række Samlinger, som ikke er knyttet til Herregaarde, men findes i anden privat Besiddelse: Familien Adlers og Herman Triers, Politikeren Christen Bergs og Familien von Eggers' Papirer, det Müllerske Familiearkiv, Oberst N. P. Jensens Dagbøger og Forf. Redaktør Vilh. Topsøes Papirer.

Over nogle af de nævnte Arkiver og Samlinger fandtes der i Forvejen brugbare Registraturer. Af disse har Kommissionen

erhvervet Afskrifter, som er bleven henlagt blandt dens Fortegnelser. En Del af Arkiverne er bleven undersøgt paa Stedet, hvor de opbevares, de fleste har været indsendt til Ordning og Registrering i København.

Selvfølgelig kan der ikke være Tale om i denne korte Meddelelse at gøre Rede for de forskellige Samlingers Indhold og Værdi. Næsten i dem alle fandtes Arkivalier af videnskabelig Betydning for Landets politiske eller kulturelle Historie. Blot som Eksempler skal nævnes Slægten Schacks Papirer paa Gram (med Breve bl. a. fra Historikeren Hans Gram, General Gähler, Marskal Løvendal), det righoldige Løvenborg-Arkiv, som indeholder en stor Samling Breve fra Kong Christian VI, fra Biskop N. E. Balle, Statsministrene Chr. D. Reventlow og F. J. Kaas, Charlotte Schimmelmänn f. Schubart, Louise Stolberg og mange andre. Paa Moesgaard findes Stiftamtmand F. J. C. Güldencrones (1765—1824) og Politikeren Stiftamtmand T. C. Dahls (1807—72) efterladte Samlinger. I den sidste er der værdifulde Optegnelser om den grundlovgivende Rigsforsamlings Begivenheder. Paa Lindenberg findes talrige Schimmelmännnske Papirer, som supplerer Rigsarkivets Samlinger, paa Valdemars Slot en righoldig Manuskriptsamling med et Eksempel af »Kong Valdemars sjællandske Lov« (fra ca. 1560). Paa Tjele fandt man Adkomst-dokumenter og Retsakter 1540—1696 vedrørende Hemmestrup, som er Dele af et stort Arkiv, der ved Midten af forrige Aarhundrede er blevet splittet, og hvoraf enkelte Dele tidligere er kommen til Landsarkivet i Viborg og bleven udgivet af A. Heise. Den nyere og nyeste politiske Historie oplyses særlig ved Politikerne Jacob Brønnum Scavenius', Christen Bergs og Vilh. Topsøes Papirer. Til Lærdomshistorien findes der et særlig rigt Materiale i det Müllerske Familiearkiv.

Som tidligere fremhævet, er det alene Kommissionens Opgave at undersøge og registrere de forskellige Privatarkiver. Adskillige Arkivbesiddere har dog ønsket yderligere at sikre deres Samlinger og desuden at gøre dem lettere tilgængelige for Forskningen. Efter deres Anmodning har Kommissionen derfor ved flere Lejligheder ydet sin Medvirkning til, at deres Samlinger er bleven deponeret i de offentlige Arkiver og Biblioteker. I Reglen har Ejeren forbeholdt sig Ejendomsretten og kan saaledes til enhver Tid kræve hele Samlingen eller Dele af den udleveret. Undertiden er Adgangen til at benytte de paagældende Papirer gjort afhængig af en særlig Tilladelse enten af vedkommende Institutionschef eller af den, der har deponeret Arkivet.

Det kgl. Bibliotek har saaledes under Kommissionens Med-

virkning faaet overdraget Vilh. Topsoes Papirer og Overforster Kammerherre P. E. Müllers Embedssager og videnskabelige Korrespondance. Rigsarkivet har modtaget Familien von Eggers' Arkiv (enkelte Dele er dog afleveret til Botanisk Museums Arkiv), Oberst N. P. Jensens Dagbøger, Firmaet D. B. Adlers ældre Forretningsarkiv og Herman Triers Papirer. Til Landsarkivet for Sjælland er bleven afgivet omfattende Godsarkiver fra Gjorslev, Lerchenborg og Løvenborg, til Landsarkivet for Fyn fra Holckenhavn, Hvedholm og Steensgaard, medens Landsarkivet for Nørrejylland har modtaget Godsarkiverne paa Voergaard og Rathlousdal (det sidste i 1928). Ax. L.

Bind VIII af *Bidrag til den store nordiske Krigs Historie (Carl XII i Norge, Peter I i Danmark 1716)* har i modsætning til de tidligere bind kun een forfatter, og har vundet derved. Der er en homogenitet over fremstillingen, der ofte savnedes i de tidligere. Generallojtnant Tuxens kølige og klare stil, hans levende skildringer af begivenhederne og hans gennem omfattende studier afklarede standpunkter gør arbejdet i høj grad læseværdigt.

Bindet omfatter begivenhederne i året 1716, inddelt i fire afsnit: Forsvarsforanstaltningerne på Sjælland, det norske felttog, det påtænkte dansk-russiske angreb på Skåne og flådevirksomheden uden for krigsoperationerne. Til de to mellemste afsnit foreligger der et ret omfattende trykt kildestof, som forfatteren ikke blot har sammenarbejdet, men yderligere suppleret ved grundige arkivstudier såvel herhjemme som i Sverige og Norge.

Hvad angår forsvarsforanstaltningerne herhjemme, er både det anvendte materiale og behandlingen af spørgsmålet ganske nyt. Der findes et væld af detaljer heri, så mange, at de, således som de indgår i den almindelige fremstilling, undertiden virker trykkende på denne, og man kunde ønske, at forfatteren havde henvist en ikke ringe del af dem til et bilagsstof, som vilde have aflastet den løbende beretning på en for læserne behagelig måde. Det samme kan, om end i mindre grad, siges om de to følgende afsnit. Ligeløbende med de danske foranstaltninger til at modtage det frygtede svenske overfald på Sjælland, går en vurdering af de svenske udsigter til at udføre et sådant og en bedømmelse af årsagerne til, at det måtte opgives.

I fremstillingen af Carl XII's indfald i Norge mærker man såvel i detaljerne som i helhedsvurderingen, at forfatteren er